

Mottagare
Regionstyrelsen

Myndighetsdialog för ny transmissionsnätförbindelse till Gotland. Region Gotlands yttrande

Förlag till beslut

- Regionstyrelsen beslutar att godkänna upprättat yttrande och att inge detta till Svenska kraftnät.

Beslutet förklaras omedelbart justerat.

Sammanfattning

Svenska kraftnät genomför en myndighetsdialog som ett steg i anläggandet av en ny elförbindelse mellan Gotland och fastlandet. Den 12 december hölls en digital myndighetsdialog om alternativa lägen för kabeldragningar mellan Gotland och Småland. Dragningarna gäller dels i Östersjön, dels nedgrävda kablar på land till anslutningspunkt på stamnätet respektive elnätet på Gotland. Vid den digitala dialogen deltog förutom Svenska kraftnät, även representanter från regionstyrelseförvaltningen, teknikförvaltningen, samhällsbyggnadsförvaltningen samt regionråd.

Region Gotland har getts möjlighet att inkomma med ett yttrande över det underlag som presenterats. För att tidsmässigt klara av att hantera ärendet både i miljö- och byggnämnden och i regionstyrelsen behövs anstånd till 6 mars 2024, vilket Svenska kraftnät också har beviljat.

Region Gotland föreslås avge ett samlat yttrande där miljö- och byggnämnden och regionstyrelsen bidrar med de perspektiv där respektive nämnd är sakkunnig och innehar mandat att fatta beslut.

Miljö- och byggnämnden hanterar ärendet genom att anta ett yttrande där nämnden lämnar synpunkter som berör planeringsförutsättningar på Gotland och tar hänsyn till pågående och kommande planering utifrån bland annat detaljplaner och översiktsplan. Nämnden bevakar den kommande ledningens påverkan på bebyggelse och boendemiljö. Nämnden ser även på andra markförhållanden som berör nämndens verksamhet, det gäller exempelvis naturvärden, kulturvärden, skydd mot buller eller markföroreningar och påverkan på vattenskyddsområden.

Regionstyrelsen hanterar perspektiv som bland annat rör säkerhet och beredskap, långsiktigt tryggad energiförsörjning, regional utveckling och

behovet av fortsatt dialog. Regionstyrelsen beslutar om ett samlat yttrande där även miljö- och byggnämndens synpunkter ingår.

Ärendebeskrivning

I regleringsbrev har regeringen tidigare gett Svenska kraftnät uppdraget att analysera elförsörjningen av Gotland på kort och lång sikt, samt att utvärdera om Gotland har en trygg och säker elförsörjning. Med anledning av detta har Svenska kraftnät, Vattenfall Eldistribution AB och Gotlands Elnät AB gemensamt utrett hur det ökade elbehovet till Gotland ska säkerställas. I regleringsbrevet 2023 fick Svenska kraftnät tydligare direktiv och uppdrogs att utvidga transmissionsnätet till att även omfatta Gotland.

Svenska kraftnät genomför nu en myndighetsdialog som en del i anläggandet av en ny elförbindelse mellan Gotland och fastlandet. Förutsättningarna på Gotland har förändrats markant de senaste åren och kraven på en robust, trygg och mer driftsäker elförsörjning har ökat. Omställningen till en koldioxid-neutral industri på Gotland innebär en kraftigt ökad efterfrågan på el redan till i början av 2030-talet. Detta tillsammans med en utökad vindkraftsproduktion är viktiga drivkrafter bakom en ny transmissionsnätsförbindelse mellan Gotland och fastlandet.

Svenska kraftnät planerar inför en utbyggnad av transmissionsnätet med två 220 kV växelströmskablar från Oskarshamns kommun till Gotland. Den valda lösningen med växelström och två sjökablar presenterades i maj 2023. Region Gotland ser flera risker med den valda lösningen ifråga om teknisk tillförlitlighet, kapacitet för framtida behov samt redundans, säkerhet och ekonomi för elkunder på Gotland. Det är frågor som främst hör hemma i en högnivå-dialog med Svenska Kraftnät och andra berörda, men vi påminner om dem även i detta yttrande. Se bilaga 8, brev till SvK, RS2023/1623. Samma frågor ställdes igen i december 2023. På www.svk.se/gotland finns Svenska kraftnäts beskrivning av projektet.

I det underlag som presenterats nu redogör Svenska kraftnät för hur anläggningen ska utformas, med nedgrävda mark- och sjökablar samt visar vilka områden, s.k. korridorer, de utreder på fastlandet, i Östersjön och på Gotland. Det huvudsakliga syftet med denna myndighetsdialog är att inhämta information från särskilda myndigheter om de alternativa utredningskorridorerna som Svenska kraftnät presenterar i underlaget.

I nedanstående figur redovisas processen för att ansöka om tillstånd hos Energimarknadsinspektionen.

Figur 1. Tillståndsprocessen för ny elförbindelse

Svenska kraftnät höll den 12 december 2023 en digital myndighetsdialog om alternativa lägen för kabeldragningar mellan Gotland och Småland. Vid den digitala dialogen deltog representanter från regionstyrelseförvaltningen, teknikförvaltningen, samhällsbyggnadsförvaltningen samt regionråd.

Sista dag för att inkomma med ett yttrande är 29 februari 2024, men för att klara av att hantera ärendet inom ramen för den politiska processen har Region Gotland har begärt och fått anstånd till 6 mars.

Svenska kraftnät redovisar en övergripande och preliminär tidplan för genomförandet med en planerad idrifttagning av förbindelsen under 2031 enligt figur nedan.

Tidplan

Tidplanen är övergripande och preliminär. Svenska kraftnät har som ambition att försöka ta Gotlandsförbindelsen i drift så snart som möjligt, men det är flera faktorer som kan påverka processen och tidplanen.

HÄNDELSE	TIDPUNKT
Myndighetsdialog	2023
Samråd	2024
Koncessionsansökan skickas in	2025
Koncessionsbeslut Ei	2027
Byggstart	2028
Drifttagning	2031

Figur 2. Svenska kraftnäts tidplan.

Miljö- och byggnämnden hanterar ärendet genom att lämna synpunkter som berör planeringsförutsättningar på Gotland och tar hänsyn till pågående och kommande planering utifrån bland annat detaljplaner och översiktsplanen. Nämnden bevakar den kommande ledningens påverkan på bebyggelse och boendemiljö. Nämnden ser även på andra markförhållanden som berör nämndens verksamhet, det gäller exempelvis naturvärden, kulturvärden, skydd mot buller eller markföroreningar och påverkan på vattenskyddsområden. Miljö- och byggnämndens sammanfattande synpunkter infogas i det samlade yttrande som regionstyrelsen får på sitt bord för beslut.

Regionstyrelsen hanterar perspektiv som bland annat rör säkerhet och beredskap, långsiktigt tryggad energiförsörjning, regional utveckling samt behovet av fortsatt dialog. Regionstyrelsen beslutar om ett samlat yttrande där även miljö- och byggnämndens synpunkter ingår.

Beslutsprocessen för hantering av ärendet inom Region Gotland:

MBNAU 26 jan,
MBN 8 feb,
RSAU 13 feb,
RS 5 mars.

Bedömning

Miljö- och byggnämnden behandlade 2024-02-08 aktuellt ärende. Nedan sammanfattning av miljö- och byggnämndens beslut utgör en del av det samlade yttrande som ligger på regionstyrelsens bord för beslut.

Miljö- och byggnämndens sammanfattande synpunkter

A. Val av stationslokalisering på Gotland

För anläggande av elnätsstation finns en gällande detaljplan. Miljö- och byggnämnden anser att detaljplanens syfte fortfarande är aktuellt och finner inte någon anledning att lägga tid på att återigen undersöka alternativa stationslokaliseringar när markanvändningen på platsen är lagligen bestämd till att användas för aktuellt ändamål. Svenska kraftnät har även tidigare konstaterat att om stationen skulle anläggas i ett annat läge skulle det innebära en större utbyggnad av det gotländska elnätet.

Det råder stor konkurrens om markanvändningen på Gotland och det är därför väldigt vanligt att planprocesser, bygglovsprövningar eller andra tillståndsprövningar överklagas och fördröjs vilket medför en stor risk för tidplanen.

B. Val av korridor för markkabel på Gotland

Svenska kraftnät redogör för tre alternativa korridorer, nedan benämns dessa som norra, mellersta respektive södra alternativet:

Norra alternativet

Föreslagen korridor krockar med en hel del prioriterade intressen för utveckling inom området. Den utgår ifrån är ett kommunalt naturreservat med höga naturvärden och som även är ett viktigt rekreativt område.

Miljö- och byggnämnden ser att föreslaget alternativ riskerar att hindra utveckling av ett stadsutvecklingsprojekt, som kan möjliggöra för många nya bostäder. Det krockar dessutom med i översiktsplanen föreslaget utvecklingsområde.

Miljö- och byggnämnden anser därför att föreslaget alternativ är olämpligt och kan inte ställa sig bakom det.

Mellersta alternativet

Området är idag redan påverkat av nuvarande landtag/anläggning där bebyggelsen i området redan är influerad av befintlig elförbindelse.

Det är den kortaste föreslagna ledningssträckan och berör minst antal fastigheter, max 80 st, där de flesta berörda fastigheter redan idag inskränks av ledningsrätt. Markåtkomst borde därav bli relativt lätt att hantera.

Det ligger inom påverkansområdet för Forsvarsmaktens riksintresse för buller eller annan risk. Delar av sträckan ligger inom skyddszon för sekundärt vattenskyddsområde. Vattenskyddsföreskrifterna ska följas och finnas med som underlag i den fortsatta processen.

Miljö- och byggnämndens bedömning är att detta alternativ är klart framkomligt.

Södra alternativet

Det är den längsta föreslagna ledningssträckan och berör också flest antal fastigheter, mellan 180-270 st. Det finns ingen befintlig ledningsrätt inom området. Det i kombination med att det berör så pass många fastigheter bör göra processen med markåtkomst besvärlig och tidskrävande.

Det finns inom området höga värden för friluftsliv och rekreation samt värdefulla naturtyper bland annat kustnära permanenta sanddyner med örtvegetation som har ett högt prioriterat skydd inom EU. Det finns också mycket bebyggelse inom området där hänsynstagande behöver ske och påverkan kan bli stor genom inskränkningar.

Det ligger inom påverkansområdet för Försvarsmaktens riksintresse för buller eller annan risk. Delar av sträckan kan hamna inom skyddszon för sekundärt vattenskyddsområde. Blir det aktuellt ska vattenskyddsföreskrifterna följas och finnas med som underlag i den fortsatta processen.

Miljö- och byggnämnden anser att detta alternativ behöver utredas vidare innan en klar bedömning kan göras.

Miljö- och byggnämndens samlade bedömning

- Elnätsstationens lokalisering ska ske i det redan detaljplanelagda området.
- Det föreslagna norra alternativet är ytterst olämpligt och ska avfärdas.
- Det föreslagna mellersta alternativet är framkomligt och bör utredas vidare.
- Det föreslagna södra alternativet kräver mer specificering och utredningar innan ett ställningstagande kan ske.

Regionstyrelseförvaltningen föreslår att regionstyrelsen i tillägg till miljö- och byggnämndens synpunkter ovan, beslutar om att också inge nedan synpunkter på det underlag som Svenska kraftnät presenterar:

C. Generella synpunkter på presenterat underlag

Säkerhet och beredskap

En redundant och robust elförsörjning till Gotland är som även Svenska kraftnät nämner centralt för Sveriges totalförsvarsförmåga. Utbyggnaden behöver ske skyndsamt. En försening av transmissionsnätsförbindelsen skulle ha stor negativ påverkan för Gotlands motståndskraft och uthållighet, och därmed för Sveriges säkerhet.

Med den förändrade hotbilden mot kritisk infrastruktur, inte minst undervatteninfrastruktur i Östersjöområdet behöver hänsyn tas till risken för antagonistiska hot, inte enbart som en övergripande utgångspunkt utan i samtliga delar så som kabelförläggning (sjö och mark), stamnätsstationer samt drift och underhåll. Elektronisk redundans för de två ledningarna är bra men med det försämrade säkerhetsläget förordar Region Gotland även geografisk redundans, att inte förlägga ledningarna i samma korridor. Ett aktivt och löpande säkerhetsskyddsperspektiv under projektiden är även en viktig del.

Långsiktig tryggad och redundant energiförsörjning

Som Region Gotland tidigare uttryckt i brev till Svenska kraftnät, dnr RS 2023/1623, 19 oktober 2023, finns oro för hur robust helheten kommer att bli för Gotland i framtiden, samt oro för ökande kostnader för gotländska elkonsumenter.

Kapaciteten i planerad ny förbindelse räcker för nu förutsett behov under 2030-talet, men innebär varken en framtidssäkring eller en tillförlitlig redundans. Med planerad utveckling på Gotland är det Region Gotlands bild att ytterligare en kabel behövs inom en snar framtid. Föreslagen AC-lösning är inte beprövad teknik och därmed kanske heller inte trygg och säker för framtidens behov. Region Gotland påminner om att det måste finnas utrymme för att planera för nästa steg, när nuvarande förbindelse som Vattenfall äger, har tjänat ut sin livslängd. I de havsbottenundersökningar som kommer att göras i detta projekt ser Region Gotland att det därför är önskvärt att även ta med kommande behov – inklusive ovan säkerhetsperspektiv om geografisk redundans.

Det Region Gotland hittills kunnat ta del av avseende planerna i Svenska kraftnäts Gotlandsprojekt skapar oro för hur robust helheten kommer att bli för Gotland i framtiden, samt för riskerna för ökande kostnader för gotländska elkonsumenter. Den oron förstärks av att den föreslagna lösningen bara till en begränsad del planeras inom Svenska kraftnäts ansvar och kräver att fler parter vidtar åtgärder i sina respektive nät. Det tyder på att Gotlands Elnät AB får ta kostnader, kostnader som enbart kan fördelas på de gotländska nätkunderna.

Regional utveckling

Den planerade förbindelsen är en infrastrukturåtgärd av mycket stor betydelse för utvecklingen av Gotland ur ett flertal perspektiv. Betydelsen av tillgången till en trygg och långsiktigt stabil elenergiförsörjning som ger förutsättningar för tillväxt och konkurrenskraft och som möjliggör för människor, företag och verksamheter att bo, etablera sig och utvecklas på Gotland, kan inte nog betonas. Det är därför viktigt att de lösningar som väljs har goda förutsättningar för genomförande och har en bred förankring hos berörda aktörer. Effekterna av en icke utbyggd eller försenad transmissionsförbindelse skulle bli kännbara inte bara för Gotland utan för hela Sverige. Tidsfaktorn är kritisk för att investeringar i infrastruktur ska kunna möjliggöra planerade investeringar i klimatneutral produktion. Totalförsvaret är beroende av stabil elförsörjning.

Region Gotland välkomnar möjligheten till dialog och ser gärna att Svenska kraftnät bedriver den fortsatta processen i samverkan med Region Gotland samt att myndigheten erbjuder tillfällen till fortsatt dialog och möjligheter för Region Gotland att föra fram synpunkter även utanför denna myndighetsdialog.

Regionstyrelseförvaltningen vill flagga för att kommande möten med Svenska kraftnät i närtid skulle kunna innebära att vissa frågeställningar rätas ut och att behov av revidering av förslaget uppstår.

Bedömning av konsekvenser i tvärperspektiv

Dessa bedömningar görs inte remissyttranden.

Beslutsunderlag

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse, daterad 2024-02-16

Bilaga 1. Förslag till samlat yttrande RS, daterat 2024-03-05

Bilaga 2. Underlag för samråd gällande Svenska kraftnäts planerade stamnätsförbindelse mellan Gotland och fastlandet, COWI, februari 2012, inkom 2023-11-21

Bilaga 3. Inbjudan myndighetsdialog, inkom 2023-11-21

Bilaga 4. Karta myndighetsdialog, inkom 2023-11-21

Bilaga 5. Tjänsteskrivelse SBF, daterad 2023-12-21

Bilaga 6. Yttrande MBN daterat 2024-01-04

Bilaga 7. Beslutsprotokoll MBNAU 2024-02-08

Bilaga 8. Region Gotlands tidigare brev till SVK, RS2023/1623, daterat 2023-10-23

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Stefan Persson
Regional utvecklingsdirektör

Skickas till

Regionstyrelseförvaltningen, regional utveckling
Samhällsbyggnadsförvaltningen, plan, miljö